

Pesachim Sources 57

רי"ף מסכת פסחים דף ה עמוד א

[דף י"ג ע"א] ת"ר ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל ה' מלפני השבת ושורפין תרומות תלויות טמאות וטהורות ומשיירין מזון¹ שתי סעודות מן הטהורות לאכול עד ארבע שעות דברי ר' אלעזר איש ברתותא שאמר משום ר' יהושע וכן הלכה: סליקא להו אור לארבעה עשר

בעל המאור מסכת פסחים דף ה עמוד א

והא דתנו רבנן י"ד שחל להיות בשבת וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל וכן הלכה ובגמ' שקלינן וטרינן עלה מאי לאו אפי' לאכול ודחי לא לבער ומדאסיקנא א"ל רב אדא בר מתנא לרב יוסף בפ"י אמרת לן צא ומכרה לנכרי כר' יהודה קי"ל הלכתא כר"א איש ברתותא לאכול אבל לבער לא קי"ל כוותיה אלא כסתמא דמתני' דתנן וחכמים אומרים בזמן. והכין אסיקנא בגמרא תניא אמר ר"א בר צדוק פעם אחת שבת אבא ביבנה וכו' וקי"ל בכ"מ מעשה רב וכ"ש דקאי בחולין כרבנן דמתני' והרי"ף כתב בפ' אלו עוברין וקיימא לן כר"א בר צדוק דקאי כר"א איש ברתותא דהלכתא כוותיה עשה את הטפלה עיקר ואת העיקר טפלה והלין תרי תנאי בהדיא פליגין אהדדי דר"א איש ברתותא לית ליה ביעור בזמנו בי"ד שחל להיות בשבת שאין אכילת חמץ עד ד' שעות נקראת ביעור אלא שריפה והדומה לה ובשעה ששית וכר"א בר צדוק קיימא לן בחולין משום דקאי כרבנן דמתניתין וליתא לדר"א איש ברתותא אלא לענין אכילת חמץ שאינה אלא עד ד' שעות כרב יהודה וחמישית מאכיל לבהמה ולחיה ואינו אוכל ל"ש חולין ול"ש תרומה ששית לא אוכל ולא מאכיל שהיא שעת איסור לרבנן ושורף או מפרר וזורה לרוח ומטיל לים.

מלחמת ה' מסכת פסחים דף ה עמוד א

וידו והא דתנו רבנן ארבעה עשר שחל להיות בשבת וכו' כתב עליה הרי"ף ז"ל וכן הלכה כו' והרי"ף ז"ל כתב בפ' אלו עוברין וקי"ל כר"א בר צדוק דקאי כר"א איש ברתותא דהלכתא כוותיה עשה את הטפלה עיקר ואת העיקר טפלה: אמר הכותב יתבשר בעל המאור במה שבשר שהוא עושה בכאן את הטפלה עיקר ואת העיקר טפלה דר' אלעזר איש ברתותא ואמרו לו בלבער פליגי בהדיא ולא בלאכול ועלה קתני לא זזו משם עד שקבעו הלכה כר' אלעזר והלכה ודאי במאי דפליגי וזו מתשובותיו של ה"ר אברהם בר' דוד ז"ל ודבר פשוט הוא תדע דהא מעיקרא נמי אתינן לסיועי מינה לרב דפסק בפירוש כר' יהודה וסבירא לן הלכה לאכול ואפ"ה לא מפקי' לבער מכללה כדקאמר בהדיא מאי לאו אפי' לאכול כלומר אף על פי שלא נחלקו עליו חביריו בזו כיון שנחלקו בה תנאים אחרים והוצרכו לפסוק באותו מנין הלכה כמותו בלבער פסקו הלכה על הכל וכי דחינן נמי לא לבער ה"נ קס"ד שלא קבעו כאן הלכה אלא על עיקר דברי ר"א שהוא לבער ועליו נחלקו רבנן דאמרו לו אבל לאכול לא נחלקו כאן אלא מילתא אגב אורחיה הוא דאמר ר"א ולא איפלגו עליה דידיה חבריה אלא פלוגתא אחרית דתלי באשלי אחרנא היא ולא פסקו בה באותו מנין כלום נמצאו שתי הלשונות מעידות עיקר הלכה בלבער אבל לומר הלכה לאכול ולא לבער לא עלה על דעת ומש"כ רבינו ז"ל וקי"ל כר"א בר צדוק דקאי כר"א איש ברתותא דהלכתא כוותיה והשיב ה"ר אפרים ז"ל דהלין תרי תנאי בהדיא פליגי אהדדי וכבר נתפרש ביד אחרים דר"א איש ברתותא לא איירי בחולין כלל ופרושי הוא דקא מפרש שמבערין כל התרומות ושורפין אותן טהורות טמאות ותלויות הילכך הא בחולין לא איירי ופלוגתא דאמרו לו נמי בתרומה היא הילכך בחולין שאוכליהן מרובים בזמן הוא כרבנן וכר"א בר' צדוק וזה שהוצרך רבינו ז"ל לתלות דר"א כר"א בר' יהודה איש ברתותא לא לענין חולין דודאי דר"מ במקום רבים ומעשה אינה משנה אלא לתרומה נצרכה לפסוק בה הלכה מלפני השבת ולענין שיור לדברי הכל משיירין שתי סעודות בין בחולין בין בתרומה ואפי' לדברי ר"מ וכן פרש"י ומה ששנוי בתוספתא ואופה לו מצה מערב שבת אינו אלא זרוז שמא יקדים לאפותה בין השמשות לומר לך שר"מ מזרז בביעור ומזרז באפיה כדי שלא יבא לידי מלאכה או לידי פשיעה אבל הכל מודים בשיר דהא לר"א בר' צדוק כיון דאית ליה חולין בזמן מפני שאוכליהן מרובין א"א לומר שישירף תרומה טהורה בלא שיור שאין שורפין את הקדשים שלא לצורך והכי מפורש בתוספתא טעמא דר"א בר' צדוק תרומה מלפני השבת שאוכליה מועטין וחולין בשבת שאוכליה מרובין ולא נחלקו ר"א ואמרו לו אלא במה שאמרו לשרוף אבל לשייר דברי הכל משיירין וכל עיקר לא הוצרך לשנות שיור זה אלא לאשמועין כדי לאכול עד ארבע שעות וגם זו מדברי ה"ר אברהם ז"ל והוי יודע שיש נוסחאות שאין בהם בדר"א איש ברתותא מבערין את הכל מלפני השבת אלא שורפין תרומות וכו' ואלו מעידות על האחרות וכולן נתכוננו לדבר אחד ואם כפי הדעת הזו נפסקו ההלכות כהוגן דכיון שהלכה ודאי כר"א איש ברתותא בלבער והדברים מראין שהלכה כר"א בר' צדוק בחולין דקאי כרבנן ומעשה רב צריכין אנו לפרש שיהו דברי שניהם קיימין דלא מיירי ר"א איש ברתותא בחולין כמו שכתבתי או שנאמר שלא קבעו הלכה כמותו בלבער אלא בתרומה בפלוגתא דאמרו לו במאי דפליגי פסקו כמו

כתוב שם לראב"ד מסכת פסחים דף ה עמוד א

במאור דף ה. ד"ה והא דת"ר. לרי"ף סי' תשח (פסחים דף יג א)

כתוב שם: [והא דת"ר י"ד שחל להיות בשבת וכו', כתב עלה הרי"ף ז"ל וכן הלכה, ובגמרא דילן שקלינן וטרינן עלה מאי לאו אפילו לאכול ודחינן לא לבער וכו'] קיימא לן כרבי אליעזר איש ברתותא לאכול, אבל לבער לא קיימא [לן כותיה]. אמר אברהם: ההפוך הזה כמה כל דבריו הפוכים. אם נדחית הראיה מן האכילה לא נדחית גוף השמועה שהוא הביעור ועליו היו חלוקים. ועליו נאמר ולא זזו משם עד שקבעו הלכה כרבי אליעזר איש ברתותא שאמר מבערים את התרומה מלפני השבת, אבל חולין לא, שכשם שמשירין מן התרומה טהורה מזון שתי סעודות לשבת, כך מניחין כל החולין עד זמן הביעור, שהדבר שזה שתי סעודות מצומצמות לתרומה מפני שאוכליה מועטין וכל החולין מפני שאוכליה מרובים. ורבי מאיר אומר מבערין את הכל מלפני השבת חוץ ממזון שתי סעודות מצומצמות קאמר כמו שפירש רבי אלעזר בן יהודה, ומעולם לא עלה על דעת אדם חכם שיאכל מצה ב"ד, ומה צורך לזה, ואם ישייר מן החמץ שתי סעודות מצומצמות מה קלקול יש בדבר. ובדאי יש לנו ללמוד סתום מן המפורש והם דברי רבי אלעזר בן יהודה שהם מפורשים, ודברי רבי אלעזר ב"ר צדוק [בתרומה] כדברי רבי אלעזר בן יהודה הם לביעור מלפני השבת חוץ משתי סעודות ובביעור החולין כיון שכולם שוים שאין מתבערים אלא בזמן חוץ מרבי מאיר, ודברי רבי אלעזר בן יהודה אין מפורשים בחולין אין דברי רבי מאיר מסתייעין מדבריו, ואעפ"י שנקבעה הלכה כאלעזר בן יהודה לא נלמוד מהם הלכה כרבי מאיר לחולין, אבל ודאי לתרומה למדים מדבריו הלכה למעשה לבער מלפני השבת חוץ משתי סעודות, והחולין מתבערין בזמן כדברי חכמים וכדברי רבי אלעזר ב"ר צדוק, ונאמר גם כן שהשוה ר' אלעזר בן יהודה עמהם בחולין. [אלה] הם דברי הרב ז"ל. והם האמת והנכון [דלא גמרינן] הלכה כרבי אלעזר ב"ר צדוק בתרומה אלא מדברי אלעזר בן יהודה שנקבעה הלכה כמותו ודבריו מפורשים בשויר שתי סעודות לתרומה והן שוים לדברי חכמים שאמרו בחולין בזמן שכמו שצריך הישראל לחולין הרבה מפני שאוכליהם מרובים, כך הכהן צריך לתרומתו למזון שתי סעודות לו ולאנשי ביתו. וראיתי שגם הרב ר' יצחק אבן גיאת ז"ל טעה בזה, שהיה סבור במה שאמר רבי מאיר מבערין את הכל מלפני השבת ביעור לגמרי קאמר ואוכל מצה. והטעה אותו מה שראה בתוספתא [פ"ג ה"ט] ואופה מצה בערב שבת. ואם אמר אופה לא אמר אוכל. ואין הדבר אלא זירוז שלא יפשע בשבת שמא יקדים לאפותה בין השמשות, וכמו שמזרז אותו על הביעור לבער מלפני השבת שמא יותיר וישרוף, כך זירז אותו לאפות מצה בערב שבת שמא יפשע בשבת והוא האמת.

ר"ן (על הרי"ף) מסכת פסחים דף ה עמוד א

מזון שתי סעודות ולא שלש דכל שבת ערבית שחרית ומנחה וערב הפסח אסור לאכול מן המנחה ולמעלה וכן הלכתא דבגמ' אמרי' (דף יג ב) לא זזו משם עד שקבעו הלכה כר' אלעזר איש ברתותא ור"ז הלוי ז"ל רצה לדחותה מפני דקדוק סוגיותו ומפני שאין לדבריו עיקר לא ראיתי לכתבן (אבל אכתוב מה שהשיב על הרי"ף רבינו אפרים ז"ל):

ומיהו איכא למידק דתנן לקמן בפ' אלו עוברין (דף מט א) י"ד שחל להיות בשבת מבערים הכל מלפני השבת ד"ר מאיר וחכמים אומרים בזמנו ר' אלעזר בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמנו וכתב הרב אלפסי ז"ל דקי"ל כרבי אלעזר בר צדוק דקאי כרבי אלעזר איש ברתותא [דהלכתא כוותיה והשיב עליו ה"ר אפרים ז"ל היכי קאי ר' אלעזר בר צדוק כר' אלעזר איש ברתותא] והא בתרתי פליגי בחולין ופליגי בתרומה פליגי בחולין דאילו רבי אלעזר איש ברתותא סבר דמבערים את הכל ואפי' חולין שאוכליו מרובין מלפני השבת ורבי אלעזר בר צדוק אומר חולין בזמנו ופליגי בתרומה דאילו רבי אלעזר בר צדוק סבר תרומה מלפני השבת בלא שויר כלל ור' אלעזר איש ברתותא סבר דמשיירין ממנה מזון שתי סעודות אלו דבריו ז"ל ואינם נכונים דמאי דקאמר דפליגי בתרומה משום דלא תני ר' אלעזר ברבי צדוק שויר בתרומה ליתא שכבר פירש רש"י ז"ל עלה דההיא דאמר ר' מאיר מבערין את הכל מלפני השבת היינו בשויר דכל היכא דאמרין מבערין בשויר קא משמע דלעולם מאי דצריך ליה למיכל לא מבערין ליה וכל שכן תרומה דאסור לשורפה כל היכא דאפשר בלאו הכי הילכך ר' אלעזר בר צדוק נמי דתני תרומה מלפני השבת בשויר קאמר כר' אלעזר איש ברתותא ובדין הוא דר' אלעזר איש ברתותא לא הוה ליה למיתני שויר דממילא שמעינן ליה כדאמרין אלא איידי דבעי למיתנא כדי לאכול עד ארבע שעות לאשמועינן דאין אוכלין אלא עד ד' שעות תנא ליה ואף על גב דתניא בתוספתא י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ואופה לו מצה מע"ש לאו משום מזון שתי סעודות קאמר דהא שוירי שייך מיניה אלא אזהורי קא מזהר ליה שלא יאחר לאפות מצתו עד מוצאי שבת דילמא איידי דמטריד אתי לאקדומי מבעוד יום ונמצא מחלל שבת אלא יקדים ויאפה לו מצה מע"ש כדי שיהא לו במ"ש שולחן ערוך כמו שאמרו בכתובות (דף ה א) גזירה שמא ישחוט בן עוף ומשום הכי קאמר דבארבעה עשר שחל להיות בשבת מחמירין תרי חומרי דלא מחמירין להו בארבעה עשר דעלמא דמבערים את הכל מלפני השבת ועוד דאופה לו מצה מערב שבת אבל ודאי כל היכא דתני מבערין בשויר משמע ודקא קשיא ליה נמי דפליגי בחולין דר' אלעזר בר צדוק אומר חולין בזמנו ור' אלעזר איש ברתותא אומר דמבערין את הכל מלפני השבת איכא למימר דרבי אלעזר איש ברתותא לא איירי בחולין

אלא בתרומה ואף על גב דאמר הכל כלישנא דר' מאיר דלקמן אפשר לומר דהכא משום דתנא תרומות תלויות טמאות וטהורות תנא הכל ופירושי קא מפרש ואפילו תימא שאפי' חולין בכלל אפשר שלא קבעו הלכה כמותו אלא בעיקר מחלוקתם דהיינו תרומה מלפני השבת שעליה נחלקו כדאיתא בגמרא וכיון שכן לא נקיטי' כר' אלעזר איש ברתותא בחולין ושבקי רבנן ור' אלעזר בר צדוק דאמרי חולין בזמן ועוד דאמרי' התם א"ר אלעזר בר' צדוק פעם אחת שבת אבא ביבנה וחל ארבעה עשר להיות בשבת ובא זונין ממונה של בית רבן גמליאל ואמר הגיע זמן לבער את החמץ והלכתי אחר אבא ובערתי את החמץ אלמא דחולין בזמנה דקיימא לן בכל דוכתא מעשה רב וזה שאמר הרב אלפסי ז"ל דקי"ל כר' אלעזר בר צדוק דקאי כרבי אלעזר איש ברתותא בתרומה קאמר דאילו בחולין פשיטא דקיימא לן כותיה דרבנן דפליגי עליה דר' מאיר בחולין כותיה קיימי ועוד דקיימא לן מעשה רב ואין כן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק שלישי מהלכות חמץ ומצה דמבערין אפילו חולין מערב שבת אלא שמשייר מזון שתי סעודות וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מט עמוד א

משנה. ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בזמנו. רבי אליעזר בר צדוק אומר: תרומה - מלפני השבת, וחולין - בזמן. גמרא. תניא, רבי אליעזר בר צדוק אומר: פעם אחת שבת אבא ביבנה, וחל ארבעה עשר להיות בשבת, ובא זונין ממונה של רבן גמליאל, ואמר: הגיע עת לבער את החמץ. והלכתי אחר אבא, וביערנו את החמץ.

רש"י מסכת פסחים דף מט עמוד א

משנה. מבערין את הכל - בין חולין בין תרומה, חוץ מכדי אכילתו לשבת, אבל כל מה שעתידי לבער - יבער. תרומה מלפני השבת - שאינו יכול להאכילה לא לזרים ולא לבהמת זרים, ולהשהותה אי אפשר, אבל חולין אין צריך לבער אלא בזמנו, שיכול למצוא להן אוכלים הרבה. גמרא. שבת - נשתהה שם שבת אחת.

רי"ף מסכת פסחים דף טו עמוד ב

מתני' [דף מ"ט ע"א] ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דברי ר' מאיר וחכ"א בזמנו ר' אלעזר בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין¹ בזמן: גמ' תניא א"ר אלעזר בר צדוק פעם אחת שבת אבא ביבנה וחל ארבעה

בעל המאור מסכת פסחים דף טו עמוד ב

מתני' י"ד שחל להיות בשבת מבערים את הכל מלפני השבת דברי ר"מ פירוש רבי מאיר לטעמיה דאמר ושורפין בתחלת שש משום דסבר לה כר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה וכיון דמקלע י"ד בשבת דלאו בר שריפה הוא שאין שריפת חמץ דוחה את השבת ויש לחוש שמא ישתיר מן החמץ עד זמן איסורו ואינו יכול לשורפו לפיכך עשו לו שעת שתיים עשרה ביום י"ג שהוא ע"ש כשעה ששית ביום י"ד ברוב השנים וזו היא ששנינו מבערין את הכל מלפני השבת בין תרומה בין חולין ואפשר לו לסעוד בשבת מן המצה ואף על גב דגרסינן בירושלמי האוכל מצה בערב הפסח כבועל ארוסתו בבית חמיו ה"מ משש שעות ולמעלה אבל עד שש שעות מותר ודיקא נמי דמדמי ליה לארוסה זה הוא טעמו של רבי מאיר דאמר מבערין את הכל מלפני השבת וחכמים אומרים בזמן רבנן לטעמייהו דסבירא להו בביעור חמץ מפרר וזורה לרוח ומטיל לים ואין בזה אב מלאכה שידחה שבת ומשום מצות השבתת שאור שהיא בזמנה התירו לו אף בשבת להיות מפרר וזורה לרוח ומטיל לים בין בחולין בין בתרומה ובלבד שלא יעבירו ברשות הרבים רבי אליעזר ברבי צדוק אומר תרומה מלפני השבת לפי שאוכליה מועטין וחולין בזמן לפי שיש להן אוכלין מרובין ושמא ימצא להם אוכלים נמצאו דברי חכמים ודברי רבי אלעזר בר צדוק שוים בחולין שהם מתבערין בזמן ואפילו בשבת וממעשה דרבי צדוק אביו של רבי אליעזר כששבת ביבנה הדבר מוכרע שהלכה הוא לבער חולין בזמן ואין בדבר ספק ושמעת מינה דלא סבירא לן כרבי יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה ובתרומה נמי אף על פי שר"א בר צדוק מכריע אין היחיד מכריע את הרבים וכרבנן קי"ל דאמרי שמבערין את הכל בזמן מיהו נהגו העם לעשות כר"א איש ברתותא לבער את הכל לפני השבת בכל ביעור שבעולם בין לשריפה בין לזרות בין להטיל לים ולשייר מן התרומה או מן החולין אם אין תרומה משיירין מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד' שעות ושפיר דמי לכתחלה למעבד הכי ולעולם אם עבר ושכח או נאנס עבדין כרבנן ומבערין את הכל בזמן ומ"ש הרי"ף בענין הזה אינו נראה לנו וכבר כתבנו דעתנו בדברים הללו בפרק ראשון ומצאתי בתלמוד ירושלמי רבי אבהו בשם רבי יוחנן אתיא דר"א ברבי צדוק כר"ג כמה דר"ג מהשני בין לחולין ולתרומה וכמה דאת אמר תמן הלכה כר"ג ודכוותה הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק ואין אנו סומכין בכל זה אלא על תלמוד שלנו ומדברי כולם נלמוד בחולין שהם מתבערין בזמן בשבת בשעה ששית ואין בדבר זה ספק.

מלחמת ה' מסכת פסחים דף טו עמוד ב

ועוד מתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני שבת וכו' בין תרומה בין חולין ואפשר לו לסעוד בשבת מן המצה ואף על גב דגרסי' בירושלמי האוכל מצה בע"פ כבועל ארוסתו בבית חמיו ה"מ מו' שעות ולמעלה אבל עד ו' מותר ודיקא נמי דמדמי לה לארוסה:

אמר הכותב על דבר זה חזרתי כאן לכתוב הירושלמי כמו שהוא בגמ' שלנו וכן גורסין שם א"ר לוי האוכל מצה וכו' תני רבי יהודה בן בתירא אומר בין חמץ בין מצה אסור פירוש משום דכתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ומכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית לקמן בגמרי' רבי' סימון בשם ריב"ל אמר רבי לא היה אוכל לא חמץ ולא מצה לא מצה מן הדא דר' לוי ולא חמץ מן הדא דר"י ב"ב ומקשי ורבי תלמידיה דר"י ב"ב הוא ולא תלמידיה דרבי יעקב בר קורשיפי והדבר ידוע שחלוקין עליו חביריו על ר"י ב"ב וליכא דחייש ליה אלא תלמידיו שחוששין לדבריו ומתרץ אלא דהוה בכור פי' והבכורות מתענין בע"פ מנהג במסכת סופרים א"ר יונה אבא הוה בכור ולא הוה אכיל א"ר תנחומא לא מן הדא אלא מן הדא דרבי אסטניס הוה כד הוה אכיל ביממא לא הוה אכיל ברמשא ולמה לא הוה אכיל ביממא כדי שיכנס למצה בתאווה זו היא גמרא ירושלמית ואתה למד ממנה שכל היום אסור לאכול מצה כדקתני עלה בבן בתירא בין בחמץ בין במצה אסור שפירושו אסור כל היום דכן הוא ודאי מדלא קאמר בהדיא משש שעות ולמעלה לפיכך היה אומר על רבי שהיה מתענה בע"פ שלא היה אוכל מצה מן דרבי לוי ורבינו הגדול ז"ל רמז לנו כן לפיכך כתב הירושלמי הזה בכאן לומר שאם בא לבער הכל בלא שיור לאכול הימנו והטעם לזה שכיון שביעור חמץ בלילה נעשית לו מצה כארוסה בבית חמיו:

כתוב שם לראב"ד מסכת פסחים דף טו עמוד ב

במאור דף טו: ד"ה מתני' י"ד שחל. לר"י ס' תשנא (פסחים דף מט א)

כתוב שם: [י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דברי ר"מ], פירוש ור"מ לטעמיה דאמר ושורפין תחלת שש משום דסבר לה כרבי יהודה דאמר וכו'.

אמר אברהם: כל זה שכתב על זה הכל הבל ורעות רוח ולא שמענו לרבי מאיר שיאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה אבל מצותו בשרפה ואם לא מצא עצים או שאירע לו אונס משביתו בכל דבר [ואפילו אם יהיה שרפתו עליו לטורח ביעורו בכל דבר]. ואין צריך להאריך בכאן לבטל דבריו שכבר נתבטלו ממה שכתבתי עליו פרק ראשון.

ר"ן (על הרי"ף) מסכת פסחים דף טו עמוד ב

מתני' ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערים וכו'. ומיהו משיירין מזון שתי סעודות כבר הארכתי בזה בסוף פרק קמא בס"ד:

מלפני השבת שאוכליה מועטין אבל חולין ימצא להן אוכלין הרבה בזמן:

גמ' ירושלמי אמר רבי לוי האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה. כתב הר"ז הלוי ז"ל דהני מילי משש שעות ולמעלה אבל עד שש שעות מותר דס"ל דבשעת איסור חמץ חייילי איסורי דמצה והרמב"ן ז"ל השיג בספר המלחמות ואמר דסוגיית ירושלמי מוכחת דכל היום כולו אסור וכך היא אמר רבי לוי האוכל וכו' תניא ר' יהודה בן בתירא אומר בין חמץ בין מצה אסור פירוש משום לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים ומכשיר היה בן בתירא בפסח ששחטו שחרית כדאיתא לקמן בפרק ערבי פסחים ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אמר רבי לא היה אוכל לא חמץ ולא מצה לא מצה מן הדא דר' לוי ולא חמץ מן הדא דרבי יהודה בן בתירא ומקשינן רבי תלמידיה דר' יהודה בן בתירא הוה ולא תלמידיה דר' יעקב בר קורשאי כלומר והדבר ידוע שחולקין חכמים על ר' יהודה בן בתירא וליכא דחייש ליה אלא תלמידיה שחוששין לדבריו ומתרץ אלא דהוה בכור פי' שנהגו הבכורות להתענות בערב פסח כדאיתא במס' סופרים (פכ"א הלכה ג) אמר ר' מונא ר' יונה אבא בכור הוה ולא הוה אכיל אמר ר' תנחומא לא מן הדא אלא דרבי אסטניס הוה וכי הוה אכיל ביממא לא הוה אכיל בליליא ולכך לא הוה אכיל כדי שיכנס למצה בתאווה זו היא סוגיית הירושלמי ואתה למד ממנה שכל היום אסור לאכול מצה כדקתני עלה בן בתירא אומר בין חמץ בין מצה אסור שפירושו אסור כל היום לפיכך היו אומרים על רבי שהיה מתענה ערב הפסח ולא היה אוכל מצה מדר' לוי אלו דבריו ז"ל ולדידן מהא לא איריא דר' לוי הכי קאמר שהאוכל מצה בערב הפסח משעת איסור חמץ כבא על ארוסתו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולר' יהודה בן בתירא שאסור לאכול חמץ כל היום כולו אסור לאכול מצה ג"כ כל היום משום הכי הוה סבירא לן התם דרבי דלא הוה אכיל חמץ כל היום מדר' יהודה בן בתירא מצה נמי לא הוה אכיל מדרבי לוי אבל לדידן דלא מיתסר לן חמץ אלא מחצות ולמעלה מדאורייתא אי נמי מסוף ד' מדרבנן אפשר דמצה נמי לא מיתסרא אלא מהאי זימנא ואילך:

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ג - ד

הלכה ג

חל ארבעה עשר להיות ב בשבת בודקין את החמץ בלילי ערב שבת שהוא ליל שלשה עשר ומניח מן החמץ כדי לאכול ממנו עד ארבע שעות ביום השבת, ומניחו במקום מוצנע והשאר מבערו מלפני השבת, ואם נשאר מן החמץ ביום ג השבת אחר ארבע שעות מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב הראשון ומבערו. **+/השגת הראב"ד/ חל ארבעה עשר להיות בשבת בודקין את החמץ בלילי שלשה עשר ומניח מן החמץ. א"א הרב ז"ל (לדף מט) לא כתב כן אלא בתרומה הוא שמבער ומשייר אבל בחולין אינו מבער כלום אלא בזמנו כר' אלעזר איש ברתותא וכר' אלעזר בר' צדוק דתרוויהו ס"ל דהדדי וכן עיקר. +**

הלכה ד

היו לו ככרות רבות של תרומה וצרך לשרפה ערב שבת לא יערב טהורה עם הטמאה וישרוף אלא שורף טהורה לעצמה וטמאה לעצמה ותלויה לעצמה, ומניח מן הטהורה כדי לאכול עד ארבע שעות ביום השבת בלבד.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת פסחים פרק ג משנה ו

[ו] הלכה כר' אלעזר בר' צדוק.